

О. О. Тарабукін, С. О. Ігруніна

ОБЛАСНА ІНСПЕКЦІЯ З ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В АРХЕОЛОГІЧНОМУ ВИВЧЕНІ ТЕРИТОРІЇ ЖИТОМИРЩИНИ (2001—2009 рр.)

У статті висвітлено діяльність і проаналізовано внесок обласної інспекції з охорони культурної спадщини у вивченні археологічної спадщини та окремих історико-археологічних об'єктів на території Житомирської області.

Ключові слова: *Східна Волинь, Житомирщина, інспекція, дослідження, розвідки, об'єкти археологічної спадщини, пам'ятки, колекції, археологічна карта, бібліографічні списки, кладовища, кам'яні хрести, конференції, видання.*

При вивченні стародавньої і середньовічної історії території Східної Волині, переважна частина якої знаходиться у межах сучасної Житомирської області, важливим, а у багатьох випадках єдиним, джерелом виступають об'єкти археологічної спадщини: стоянки, майстерні, поселення, городища, замчища, кургани, могильники, виробничі об'єкти та інше. Вони є безцінними свідками минулого, складовою частиною історико-культурного надбання України. Їх науковим вивченням займається ІА НАН України. Активну участь у цьому процесі беруть й інші науково-дослідні, навчальні, культурно-освітні установи і заклади. З 2002 р. до вивчення археологічної спадщини краю долучилася й обласна інспекція з охорони культурної спадщини при управлінні культури Житомирської обласної державної адміністрації (далі — інспекція). Слід відзначити, що діяльність останньої переважно висвітлювалася на сторінках звітних матеріалів, рідше в засобах масової інформації, які здебільшого маловідомі широкому загалу науковців, краєзнавців і громадськості. Тому, ґрунтуючись на широкому масиві літературних і архівних джерел, робимо спробу систематизувати дані і висвітлити

діяльність інспекції у галузі вивчення об'єктів археологічної спадщини на теренах Східної Волині.

Інспекцію, як структурний підрозділ обласного управління культури було створено відповідно до Розпорядження голови облдержадміністрації 25 грудня 2001 р. Тим же документом установу було визначено як орган охорони культурної спадщини, уповноваженого здійснювати державну політику та заходи спрямовані на виявлення, вивчення, облік і охорону об'єктів культурної спадщини у межах Житомирської області.

З 2001 по 2003 рр. археологічні дослідження інспекція не здійснювала. Ці два роки, фактично, були присвячені вирішенню організаційних питань діяльності, встановлення і налагодження зв'язків з різноманітними структурними підрозділами органів виконавчої влади, центрального, обласного і місцевих рівнів, з науковими установами, формування мережі органів охорони культурної спадщини на місцях, інвентаризації і упорядкування обліково-охоронної документації, укладення загального переліку пам'яток, які перебувають на державному обліку тощо.

У 2004 р. з'явилися час та можливості, які дозволили розпочати заходи по планомірному археологічному вивченню території області. Роботи планувалося проводити з таких напрямів.

1. Розвідки у межах міст обласного підпорядкування і на територіях районів з метою виявлення нових об'єктів (пам'яток) археологічної спадщини.

2. Уточнення даних про об'єкти, що були виявлені раніше, обстеження та визначення стану їх збереження.

3. Облік і реєстрація об'єктів.

4. Введення у науковий обіг результатів обстеження регіону.

5. Збір, систематизація, формування бази даних, укладення тематичних бібліографічних списків із стародавньої історії та археології краю.

6. Збір і введення в обіг матеріалів з історії археологічного вивчення краю.

7. Вивчення старовинних кладовищ та кам'яних хрестів.

8. Збір даних і підготовка матеріалів для укладення археологічних карт окремих регіонів, а також міст, селищ, сіл, передусім тих, що були включені до списку історичних населених місць України.

Найприйнятнішою формою археологічної діяльності інспекції були розвідки. Планувалося проводити їх планові, послідовно, починаючи від обласного центру і прилеглих до нього населених пунктів і далі охоплюючи території, які у перспективі планувалось включити в адміністративні межі м. Житомира, поступово переходячи до південних регіонів, а згодом розширюючи пошуково-вишукувальні роботи у північному напрямку. Проте, специфіка діяльності інспекції, пов'язана переважно із заходами пам'яткоохоронного характеру і передусім з погоджувальними роботами, не дозволила втілювати у життя поетапний план обстеження регіону. Тому археологічні розвідки проводилися паралельно з роботами по погодженню відведень земельних ділянок. Відповідно до вимог чинного законодавства роботи погоджувалися і проводилися за кваліфікаційним документом (Відкритим листом) Інституту археології НАН України та дозволами Державної служби охорони культурної спадщини Міністерства культури України. Активну участь в археологічних розвідках брали начальник і співробітники інспекції: С. О. Ігруніна, О. В. Шеверева, Р. А. Насонов та Ж. В. Задерій. Докладно розглянемо зміст і результати археологічних розвідувальних робіт, які було здійснено упродовж 2004—2009 рр.

У 2004 р. проведено обстеження і уточнені дані про раніше виявлені пам'ятки на території м. Житомира (Мальованка II, Павликівка II, Смолянка). Крім того, поблизу східної околиці с. Андріївка Черняхівського р-ну, на правому березі р. Очеретянки, під час огляду земельної ділянки, на місці розміщення гранітного кар'єру та його відвалів, а також у північному та північно-східному напрямках на ріллі, зафіксовані численні артефакти у вигляді фрагментів кружального посуду доби пізнього середньовіччя і нового часу. Цим власне і обмежилися роботи поточного року.

У 2005 р. співробітники інспекції здійснювали розвідки та вперше — роботи з наукової археологічної експертизи земельних ділянок, які планувалося відвести для здійснення гос-

подарської діяльності, земляних, будівельних та інших робіт. Роботами упродовж року були охоплені території 2 міст обласного підпорядкування (Житомир і Коростень) та 7 районів (Брусилівський, Володарсько-Волинський, Житомирський, Коростишівський, Малинський, Ружинський та Черняхівський). Упродовж року було обстежено 19 земельних ділянок, на 9 з яких зафіксовані нові археологічні об'єкти. Проведені й невеличкі розвідувальні роботи на території Житомирського р-ну. В околицях сс. Новоселиця та Оліївка виявлено ще 2 об'єкти. Крім цього, додатково обстежено 4 ділянки, на яких розташовані раніше виявлені археологічні пам'ятки (м. Житомир: ріг вул. Якіра та Піонерської (Житомирський могильник); провулок Ясеневий (Мальованка II); Кам'янська сільрада Житомирського р-ну (Новоселиця II), та Любовицька сільрада Малинського р-ну (Українка I)). В результаті артефакти періоду неоліту зафіксовані в 1 пункті (Новоселиця I). Окремі знахідки доби енеоліту зібрані на багатощаровому поселенні розташованого між сс. Українка та Ялцівка (Українка I). Матеріали епохи бронзи виявлені у 7 пунктах (Мальованка II, Ставище I, Добринь I, Стрижівка VII, Українка I, Ободівка I, Рудня I). Фрагменти ліпного посуду з характерним орнаментом та крем'яні вироби скіфського періоду ранньозалізного віку зібрані у 4 пунктах (Новоселиця I, II, Тарасівка I, Оліївка I). Що цікаво, на території місцезнаходження Тарасівка I, досить значного по розміру, на поверхні фіксується велика кількість фрагментованого ліпного посуду винятково милоградської культури, а от шурфування у місцях найбільших скупчень матеріалів культурного шару не зафіксувало. На території поселення Богунія-Лісова I у західній частині Житомира знайдені уламки ліпного посуду, що мають певні ознаки, які наближають їх до кераміки зарубинецького типу. Але для уточнення культурно-хронологічної приналежності пам'ятки необхідно провести додаткові дослідження. Артефакти райковецької культури VIII—IX ст. н. е. знайдені на поселенні Українка I Малинського р-ну, а періоду Київської Русі X—XIII ст. на земельній ділянці по вул. Ольгінській в м. Коростені. Знахідки періоду пізнього середньовіччя та нового часу XVI—XIX ст. виявлені на ділянці на північний захід від поселення Мальованка II (Житомир), на поселеннях Новоселиця I, Добринь I та на ділянці по вул. Ольгінській в м. Коростені. Загалом на території 14 об'єктів було зібрано 165 різночасових артефактів.

У 2006 р. археологічні розвідки та роботи з наукової археологічної експертизи проводилися на території 1 міста обласного підпорядкування (м. Житомир) та у межах 18 районів області (Андрушівський, Баранівський, Бердичівський, Брусилівський, Володарсько-Волинський, Ємільчинський, Житомирський,

Коростенський, Коростишівський, Малинський, Новоград-Волинський, Овруцький, Попільнянський, Радомишльський, Ружинський, Червоноармійський, Черняхівський та Чуднівський). Протягом року було обстежено 111 земельних ділянок. У межах 62 з них, де проводилася наукова археологічна експертиза, було зафіксовано 57 нових археологічних об'єктів. В результаті розвідок поза межами ділянок виявлено ще 27 об'єктів. Загалом на території області впродовж польового сезону вдалося відшукати 84 нових археологічних об'єктів. Крім цього, з метою визначення стану збереження та уточнення даних, додатково обстежено 14 раніше відомих пам'яток і об'єктів. В результаті пам'ятки кам'яного віку зафіксовані у 6 пунктах, у тому числі на 4-х матеріали доби мезоліту-неоліту (Старосільці I, III, Мала Цвіля I, Нивна I, Чорна річка I, III). Артефакти доби енеоліту виявлені у 5 пунктах (Раковичі I, Онишпіль I, Бердичівський міст III (Житомир), Малоглумчанка I, Небелиця I). Об'єкти епохи бронзи виявлені у 34 пунктах (Старосільці III, Садове I, Чижівка I, II, Корчівка I, Млинище I, Бобрівка II, Макалевиці I, Малоглумчанка I, II, Білий Берег I, Мала Цвіля I, Нивна I, Олександрі I, II, Рудня I, Новоселиця I, Квітневе I, II, Мар'янівка I, II, Ягодинка-Ліс I, Віва I, II, Таборище I, Хичів III, Водотії II, Городниця I, Вербівка I, Фоса I, II, Брусилів Карабачин I, II, Нехворощ I). Поселення скіфського періоду ранньозалізного віку VII—III ст. до н. е. знайдені в 11 пунктах (Богунія-Лісова II (Житомир), Нові Озеряни I, Іванків VI, Нивна I, Торчин II, Вільськ I, Котельня-Случ I, Семенівка-Бердичів I). До цього ж часу слід віднести зафіксовані поблизу с. Яроповичі Андрушівського р-ну три окремих кургани. Матеріали I тис. н. е., у тому числі з артефактами черняхівської (II—V ст.), празької (V—VII ст.) та райковецької (VIII—IX ст.) культур, зафіксовані у межах 13 пунктів (Старосільці I, III, Бобрівка I, II, Ковганівка I, Іванків VII, VIII, Черняхів I, Нивна I, Баранівка I, Чорна річка I, II, Малин I). Численні знахідки давньоруського періоду X—XIII ст., переважно фрагментів кружального посуду, зібрані у 17 пунктах (Чижівка I, Онишпіль I, II, Новаки I, Бобрівка II, Нові Озеряни I, Іванків VIII, Слобідка I, Макалевиці I, Лучиця II, Малин I, Торчин II, Кам'яний Брід XXIV, Левча I, Ульянівка III, Чорна річка I, Красилівка I). На багатьох з обстежених об'єктів, у 33 пунктах, зібрані артефакти доби пізнього середньовіччя і нового часу. Під час досліджень на площі 81 об'єкту було зібрано 635 різночасових артефактів.

У 2007 р. археологічні розвідки та роботи з наукової археологічної експертизи проводилися на території 3 міст обласного підпорядкування (Житомир, Бердичів, Коростень) та 17 районів області (Андрушівський, Баранівський, Бердичівський, Брусилівський,

Володарсько-Волинський, Житомирський, Коростенський, Коростишівський, Лугинський, Любарський, Малинський, Новоград-Волинський, Олевський, Радомишльський, Романівський, Ружинський та Черняхівський). Під час робіт з наукової експертизи було обстежено 52 земельні ділянки, у межах 37 з них виявлено 51, а під час розвідувальних робіт поза межами ділянок ще 17 нових археологічних об'єктів, загалом — 68. Крім того, проведені роботи по вивченню стану збереження 8 раніше відомих пам'яток. В результаті об'єкти доби мезоліту-неоліту виявлені у 8 пунктах (Новоселиця III, Рудня I, Поліське I, Кожухівка I, Ягодинка-Камінь III, Злобич-Ірша, Мойсіївка I, Ходачки I). Типові артефакти, зокрема, фрагменти ліпного посуду з характерними домішками у тісті й орнаментом доби неоліту виявлені у 3 пунктах (Клітня II, Ковальово I, Буки-Бобрівка I). У межах пункту Клітня II знайдено уламок вінчика ліпного посуду прикрашений цікавим орнаментом. Окремі артефакти епохи енеоліту — раннього бронзового віку знайдені у 4 пунктах (Ставище III, Вільнопілля I, Бичева I, Ягодинка-Камінь II). Об'єкти епохи бронзи зафіксовані у 13 пунктах (Старицьке I, II, Ставище II, Кмитів I, Клітня I, Літки I, Ягодинка-Камінь I, Дружне I, Забілоччя II—V, Токарівка I). Знахідки епохи бронзи — раннього залізного віку зібрані у 17 пунктах, а скіфського періоду у 10 (Високий Камінь I, III, Тартак I, Глибочиця I, Вишпіль III, Бистрівка-Брід I, Забілоччя I, Борок I, II). Матеріали I пол. I тис. н. е. виявлені у 2 пунктах (Вільнопілля I, Високий Камінь II), пізньоримського часу III—V ст. н. е. з матеріалами черняхівської культури також у 2 пунктах (Козак I, Роставиця I). Знахідки райковецької культури VIII—IX ст. виявлені у п'яти пунктах (Новоселиця III, Літки I, Став-Слобода I, Буки-Бобрівка I, II). Поселення та окремі артефакти, переважно фрагменти кружального посуду, давньоруського часу X—XIII ст. зафіксовані у межах 11 пунктів (Старицьке I, Костівці I, Козак I, Калинівка II, Кожухівка I, Глибочиця I, Замкова гора-Магістрат, Коростень-Скеля, Яструбенка I, Містечко-Високе I, Мойсіївка II). Артефакти доби пізнього середньовіччя та нового часу зафіксовані у 34 пунктах. Під час обстеження на території 79 об'єктів було зібрано 674 різноманітних знахідок.

У 2008 р. розвідки та роботи з наукової археологічної експертизи проводилися на території 3 міст обласного підпорядкування (Житомир, Бердичів, Коростень), а також 18 районів (Андрушівський, Баранівський, Бердичівський, Брусилівський, Житомирський, Коростенський, Коростишівський, Лугинський, Малинський, Новоград-Волинський, Овруцький, Олевський, Попільнянський, Радомишльський, Романівський, Червоноармійський, Черняхівський та Чуднівський). Протягом року було обстежено

63 земельні ділянки, у межах яких виявлено 78 нових археологічних об'єктів. Під час обстеження території поза межами земельних ділянок було виявлено ще 23 нових археологічних об'єкта. Загалом 101 об'єкт. Крім того, додатково оглянуто 15 раніше відомих об'єктів, у тому числі 14 в межах ділянок і 1 поза за межами. Також, з метою визначення стану збереження, вибірково, на території 6 районів області (Баранівський, Житомирський, Коростишівський, Малинський, Овруцький та Черняхівський) було оглянуто 16 раніше відомих пам'яток та 2 нововиявлених археологічних об'єкта. Вперше, з метою більш точного визначення місць розташування об'єктів археологічної спадщини та їх нанесення у подальшому на топографічну карту масштабом 1 : 100000 було застосовано новітні GPS технології. Під час проведення робіт у 2 пунктах зафіксовані артефакти доби пізнього палеоліту (Кілки I, Слобода-Селець-Бистрі II), а в одному палеоліту—мезоліту (Привітне I). Знахідки доби мезоліту—неоліту виявлені у 8 пунктах (Павлюки I, Щорсівка I, Рудня II, IV, Прутівка VII, Стасева I, Грем'яче I, Чижівка-Зарічне). Неолітичні артефакти знайдені у 6 пунктах (Потіївка I, Кишин I, IA, IB, Городниця-Анастасівка IV, Буки-Тетерів I). Поблизу залізничної станції Пряхів виявлено рештки поселення пізньотрипільської культури (Станція Пряхів II). Артефакти мідно-бронзового віку зафіксовані у 4 пунктах (Прутівка III, Гальчин I, Кам'янка, Крилівка-Бровки I). У цьому сезоні найбільше було виявлено об'єктів епохи бронзи (36) та доби бронзи — раннього залізного віку (21). Пам'ятки скіфського періоду виявлені у 10 пунктах (Стриєва I, Кілки I, Буки-Тетерів II, Кашперівка I, Табори I, Кам'янка I, Звягель I, Лиса гора I, Вільха I, Любимівка I). Об'єкти I половини I тис. н. е. зафіксовані у 3 пунктах (Харитонівка III, Попільня-Париписи, Чуднів-Кілки I). На першому знайдені артефакти зарубинецької, а на двох інших черняхівської культури. Знахідки празько-корчацької культури V—VII ст. н. е. виявлені на території багатопарової пам'ятки Прутівка IV Романівського р-ну. Об'єкти з керамікою райковецької культури VIII—IX ст. виявлені у 7 пунктах (Павлюківка I, Липки Ірпінь I, II, Городниця-Анастасівка III, Васьковичі-Бехи, Болярка I, Пиріжки I). У поточному році на теренах області виявлено 22 об'єкти періоду Київської Русі X—XIII ст. (Кілки I, Павлюківка I, Негребівка I, Липки Ірпінь I, II, Городниця-Анастасівка III, Яструбенська I, Звягель I, Сліпчиці I, Сліпчиці-Мика, Гальчин I, Васьковичі-Бехи, Попільня-Париписи, Любимівка I, Станція Пряхів II, Корнин-Рудка, Стасева III, Зороків-Вишпіль, Улашанівка I, Межирічка I). Артефакти періоду пізнього середньовіччя і нового часу зафіксовані на території 52 пунктів. У межах 112 об'єктів впродовж року загалом було зібрано 1287 артефакти.

У 2009 р. роботи проводилися на території 1 міста обласного підпорядкування (Новоград-Волинський) та 18 районів (Баранівський, Бердичівський, Брусилівський, Володарсько-Волинський, Житомирський, Коростенський, Коростишівський, Лугинський, Малинський, Народицький, Новоград-Волинський, Олевський, Попільнянський, Радомишльський, Романівський, Ружинський, Черняхівський та Чуднівський). Під час обстеження області було оглянуто 75 земельних ділянок, у межах яких виявлено 39 нових і зафіксовано 11 раніше відомих археологічних об'єктів. Крім того, протягом року паралельно оглянуті окремі території у межах Баранівської міської ради Баранівського р-ну, Дивинської сільради Брусилівського р-ну, Станишівської, Василівської, Глибочанської, Корчацької та Буківської сільрад Житомирського р-ну, Лісівщинської, Щорсівської та Поліської сільрад Коростенського р-ну, Путиловецької сільради Лугинського р-ну, Ворсівської, Нововороб'ївської, Любовицької сільрад Малинського р-ну, Заліської сільради Народицького р-ну та Годиської сільради Романівського р-ну. Під час їх обстеження було виявлено 27 нових і оглянуто 2 раніше відомих археологічних об'єктів. З метою вивчення стану збереження вибірково на території Володарсько-Волинського та Коростишівського районів області було оглянуто 3 раніше відомі пам'ятки археології. У межах 70 об'єктів упродовж року було зібрано 571 різночасових артефактів. У результаті в 12 пунктах виявлені об'єкти доби мезоліту-неоліту (Коростень-Чолівка, Чолівка I—X, Поліське II). Артефакти неолітичного періоду кам'яного віку зафіксовані у 3 пунктах (Межирічка II, Чолівка IX, X). Уламки глиняного посуду епохи енеоліту—бронзи знайдені в 1 пункті (Королівка I-1). Матеріали епохи бронзи виявлені у 18 пунктах (Ворсівка I, Варварівка I, II, Рудня-Бистра I, Межирічка II, III, Нова Бистра-Клітчин, Королівка I, Болярка IV, Лісівщина I, II, Чолівка II, V, IX, Городище II, Дружне III, Українка Ірша VII, VIII), а епохи бронзи — раннього залізного віку у 13 пунктах. Об'єкти скіфського періоду ранньозалізного віку виявлені у 8 пунктах (Вільськ-Кам'янка I, Баранівка-Чипіль I, Межирічка IV, Кримок I (милоградська культура), Бистрик I, Радівка II, Раївка I). Артефакти Лука-Райковецької культури, переважно фрагменти посуду виявлені у 3 пунктах (Болярка II, III, Дружне II). Об'єкти періоду Київської Русі зафіксовані у 5 пунктах (Коростень-Чолівка, Левків, Королівка I, Покришів I, IA піщаний кар'єр). У 33 пунктах зібрані матеріали доби пізнього середньовіччя та нового часу.

Таким чином, упродовж 2004—2009 рр. розвідувальними роботами охоплені усі міста обласного підпорядкування (Житомир, Бердичів, Коростень, Новоград-Волинський і Малин) і 22 райони області. Роботи не проводилися

лише на території Народицького р-ну. У межах м. Малина, а також на теренах Ємільчинського і Любарського районів вони здійснювалися частково. Загалом було обстежено 290 земельних ділянок, у межах 246 з них виявлено 234, а поза межами ділянок ще 97, а загалом — 331 нових археологічних об'єктів. У межах 356 об'єктів було зібрано 3332 різночасових артефактів, які згодом були передані на зберігання до фондів Житомирського обласного краєзнавчого музею. Об'єкти виявлені як одно, так багаточислові. В хронологічному плані і кількісних показниках виявлені об'єкти розподіляються наступним чином: палеоліт — 5, мезоліт—неоліт — 32, неоліт — 13, енеоліт — 3, енеоліт—ранньобронзовий вік — 12, епоха бронзи — 72, епоха бронзи—ранньозалізний вік — 87, скіфський період ранньозалізного віку — 43, перша половина I тис. н. е. (зарубинецька та черняхівська культури) — 17, друга половина I тис. н. е. (празька і райковецька культури) — 20, давньоруського часу X—XIII ст. — 57, доби пізнього середньовіччя і нового часу — 156.

За результатами робіт 2005—2009 рр. підготовлено і передано до наукового архіву Інституту археології НАН України 4 звіти (див. додаток 1). Наслідки польових робіт висвітлювалися, як у фахових виданнях із серії «АДУ», так і наукових збірниках праць Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині «Велика Волинь» [Тарабукін, Ігруніна, 2007ж; Тарабукін, 2009б].

Крім польових досліджень співробітники інспекції займалися вивченням різноманітних проблем, пов'язаних з історією археологічного вивчення території Житомирщини, збором, систематизацією даних та укладенням археологічних карт окремих регіонів краю, міст, селищ та сіл включених до списку історичних населених місць України, а також укладенням тематичних бібліографічних списків із стародавньої історії та археології краю.

З 2001 р. розпочато збір, систематизацію і введення в обіг матеріалів з історії археологічного вивчення краю. Упродовж 2001—2003 рр. було підготовлено і надруковано в науково-краєзнавчих виданнях 4 статті та 1 брошуру, в яких на основі літературних і архівних джерел висвітлені питання зародження, початкового етапу археологічного вивчення краю, дослідження археології Східної Волині у перші десятиріччя радянської влади, участі у цьому процесі як вітчизняних, так і закордонних дослідників тощо [Тарабукін, 2001а; 2001б; 2002б; 2003в; 2003г].

Окремий напрямок діяльності інспекції пов'язаний з роботами по підготовці, укладенню і введенню в обіг матеріалів до археологічних карт окремих населених пунктів та регіонів краю. Протягом 2005—2009 рр. було підготовлено 11 публікацій з означеного питання, в яких зібрані відомості про різноманіт-

ні і передусім археологічні старожитності міст Житомира, Бердичева, а також Бердичівського, Житомирського, Коростишівського, Новоград-Волинського, Черняхівського та інших районів області. Крім того, оприлюднені нові дані, уточнення і доповнення відомостей про нумізматичні знахідки пізньоримського часу та пам'ятки давньоруського періоду на території Східної Волині [Тарабукін, 2005а; 2007б; 2007в; 2007г; 2007д; 2008а; 2008б; Тарабукін, Ігруніна, 2007з; 2009ж; 2010а].

У 2002 р. започатковані роботи зі збору матеріалів, систематизації і формуванню бази даних для укладення тематичних бібліографічних списків із стародавньої історії та археології краю. Упродовж 2002—2009 рр. було укладено 7 бібліографічних переліків від кам'яного віку до I чверті I тис. н. е., що охоплювали джерела з 1884 по 2007 рр. включно і загалом склалися з 477 позицій, у тому числі такі.

1. Кам'яний вік Житомирщини (палеоліт, мезоліт, неоліт): бібліографія: 1897—2001 рр. (2002).

2. Мідно-кам'яний вік (енеоліт) Житомирщини: 1895—2000 рр. (2004).

3. Бронзовий вік на Житомирщині: бібліографія: 1895—2004 рр. (2005).

4. Скіфський період на Житомирщині: бібліографія: 1884—2006 рр. (2007).

5. Пам'ятки черняхівської культури на Житомирщині, бібліографія: 1949—2005 рр. (2007).

6. Римська монета на Житомирщині, бібліографія: 1884—2007 рр. (2009).

7. Пам'ятки зарубинецької культури на Житомирщині, бібліографія: 1950—2007 рр. (2009) [Тарабукін, 2002в; 2004д; 2005б; 2007е; 2007е; 2009д; 2009е].

Не менш цікавими і слабко дослідженими об'єктами доби середньовіччя і нового часу є кам'яні хрести. Тривалий час на них мало хто звертав увагу, вивчалися, як правило, епізодично. Місце розташування, топографія, типологія, культурна (конфесійна) приналежність, функціональне призначення, походження, датування, та багато інших питань, як кожне окремо, так і загалом, у силу різних причин, на жаль й досі не стали предметом спеціального дослідження. Тому з 16 листопада 2004 р. інспекцією започатковані роботи по систематичному вивченню цих цікавих пам'яток минулого. Головним завданням на початковому етапі було визначено пошук, обробка літературних і архівних джерел, збір відомостей про раніше виявлені на території Східної Волині хрести, формування бази даних для укладення каталогу, що стане основою для подальших більш поглиблених досліджень. У досить короткий термін вдалося зібрати необхідні матеріали, які лягли в основу наукового повідомлення, оприлюдненого на Всеукраїнській конференції «Музейна справа на Житомирщині: історія, досвід, проблеми», що відбулася у м. Житомирі в

2005 р. Вперше у стислому вигляді подано огляд історії вивчення кам'яних хрестів краю, наведені відомості про результати польових робіт, які здійснювалися співробітниками інспекції упродовж 2004—2005 рр., визначені варіанти місцерозташування об'єктів, наявність написів, дат і зображень, узагальнені і систематизовані відомості, на основі яких складено попередній каталог меморативних і надмогильних кам'яних хрестів Житомирщини [Тарабукін, 2005в]. З 2007 р. періодично вводяться в обіг результати обстеження кам'яних хрестів на території області, а також архівні матеріали дотичні до означеного питання [Тарабукін, 2007б, с. 316—323; 2007в, с. 209—211; 2008а, с. 337; 2009г; 2009е, с. 161, 163, 167; Тарабукін, Ігруніна, 2007ж, с. 215, 219—223; 2007з, с. 178, 180—186; 2009ж, с. 111, 116—118].

Упродовж 2004—2009 рр. польовими роботами охоплені 3 міста обласного підпорядкування (Житомир, Бердичів, Новоград-Волинський) та 19 районів області (Брусилівський, Володарсько-Волинський, Ємільчинський, Житомирський, Коростенський, Коростишівський, Лугинський, Любарський, Малинський, Народицький, Новоград-Волинський, Овруцький, Олевський, Попільнянський, Радомишльський, Романівський, Ружинський, Черняхівський і Чуднівський). В зазначений період не обстежувалися території міст Малина і Коростеня та 4 районів (Андрушівський, Баранівський, Бердичівський і Червоноармійський). Загалом було обстежено території та околиці 75 населених пунктів, у 81 пункті виявлено 223 кам'яних хреста. Хрести переважно поодинокі, іноді групами від двох і більше. Найбільше хрестів, понад 20, виявлено на території православного кладовища в смт Городища Новоград-Волинського р-ну. Хрестів із зображеннями зафіксовано небагато, ще менше із написами. Дуже рідко зустрічаються хрести, на яких вирізьблені дати. Найбільш цікавими виявилися 3 хрести. На одному з них, який походить із с. Щенієва Черняхівського р-ну (нині зберігається у музеї в смт Черняхів) зафіксовано ряд цифр — 1377, які, можливо, позначають рік. На хресті, що наполовину вмурований в стіну Миколаївської церкви у м. Олевську у нижній частині балки вирізьблено дату 1618 рік. В с. Сусли Новоград-Волинського р-ну на місцевому кладовищі знайдено кам'яний хрест із добре збереженими написами, зображеннями та датою — 1661 рік. Хрести з ледь простежуваними датами з частково пошкодженими цифрами або літерами у межах XVII—XVIII ст. виявлені біля будівлі храму в смт Городища та на полі поблизу с. Розкидайлівка Коростишівського р-ну.

Паралельно з вивченням кам'яних хрестів проводилися роботи з пошуку і обстеження старовинних некрополів краю. У період з 2004 по 2009 рр. було обстежено території та околиці

понад 242 населених пунктів, оглянуто понад 293 кладовищ. Старовинні недіючі кладовища відокремлені від територій сучасних кладовищ зафіксовані у 9 пунктах (с. Городське Коростишівського (колишній погост), Великий Дивлин Лугинського, с. Вербівка та смт Городища Новоград-Волинського, Майдан-Копищенський (у лісі), Копище (на дюнах) Олевського, м. Радомишль Радомишльського та м. Чуднів (погост) Чуднівського районів) [Тарабукін, Ігруніна, 2007ж, с. 221—223; 2010а, с. 213—216]. Привертають увагу рештки старовинних кладовищ в околицях Великого Дивлина Лугинського, Майдана-Копищенського та Копищ Олевського районів. В с. Великий Дивлин залишки старовинного кладовища розташовані у південно-східній частині села на південь від вул. Шкільної. За свідченнями мешканців на його території раніше було багато кам'яних хрестів і надгробків. Однак більшість розбили і використали для господарських потреб, переважно для будівництва. У 1982 р. І. І. Ярмошику вдалося відшукати на території кладовища надмогильний кам'яний хрест з написами кінця XVIII ст. На лицевій стороні вдалося прочитати: «*Се лежить Григори Попович 1796*». Хрест на жаль не зберігся, очевидно, він розділив долю інших пам'яток. Під час огляду території 5 серпня 2009 р. у північно-західній частині кладовища нам вдалося відшукати ще один хрест [Тарабукін, Ігруніна, 2010а, с. 213].

Цікавий старовинний некрополь із кам'яними хрестами виявлений на піщаній дюні у західній частині с. Копище. Обстежений 12 жовтня 2009 р. Займає невеличке піщане підвищення правого берега р. Уборть. Висота підвищення близько 0,8—1 м. У південно-західній частині підвищення виявлено 4 кам'яних хреста і уламки ще одного. Цікаво, що вони дещо відрізняються від хрестів інших територій. Вони невеличкі за розмірами, низькі і мають короткі рамени [Там само, 2010а, с. 214—215].

Найкраще зберігся старовинний некрополь поблизу с. Майдан-Копищенський. Розташований у лісі, приблизно за 1,5—1,6 км на північний схід від села. Оглянутий 12 жовтня 2009 р. Займає західний схил високого піщаного підвищення надзаплавної тераси правого берега р. Уборть. Займає ділянку витягнуту вздовж схилу із півночі на південь. Поверхня задернована, поросла сосновим лісом та мохом. У межах кладовища виявлено 7 надмогильних кам'яних хрестів, вертикально вкопані брилу та плиту [Там само, 2010а, с. 215—216].

Крім польових робіт збиралися відомості по окремим старовинним некрополям краю. У 2009 р. за наслідками проведеної роботи підготовлено і введено в обіг матеріали про поховальні комплекси доби пізнього середньовіччя, у тому числі з кам'яними хрестами у м. Корос-

тені і на Замковій горі у м. Житомирі [Тарабукін, 2009в; 2009г].

Співробітники інспекції брали активну участь у наукових форумах місцевого й всеукраїнського рівнів, які відбувалися у містах Житомирі (2002—2005, 2007—2010), Бердичеві (2001, 2005, 2007), Коростені (2004, 2008), Малині (2001) та Новограді-Волинському (2007). Підготували також ряд наукових доповідей до міжнародних археологічних конференцій «Стародавній Іскоростень і слов'янські гради VIII—X ст.», які відбулися в м. Коростені у 2004 та 2008 рр. Упродовж 2001—2009 рр. було підготовлено і опубліковано у місцевих періодичних виданнях, збірках наукових конференцій, та фахових виданнях, як-от «АВУ» та «АДУ» 40 статей і повідомлень з археологічної тематики (див. додаток 1).

Незважаючи на досягнення інспекції в галузі вивчення і забезпечення охорони об'єктів археологічної спадщини, з кожним роком втілювати у життя намічений план по археологічному вивченню території Східної Волині ставало дедалі важчим, а наприкінці 2007 р. органами виконавчої влади почали здійснюватися заходи, що негативно вплинули на діяльність і певною мірою вирішили подальшу долю інспекції. З 1 січня 2008 р. всупереч чинному розпорядженню голови облдержадміністрації від 25 грудня 2001 р. № 950, головне фінансове управління виключило інспекцію із мережі установ і організацій, які отримують кошти з місцевого бюджету. Тобто, фінансування установи, яка відповідно до чинного законодавства здійснювала державну політику у сфері охорони культурної спадщини на території області, фактично було припинено. Головним мотивом для такого рішення було те, що інспекція крім того утримувалася й за рахунок надходжень за послуги, які надавалися фізичними та юридичними особами по погодженню матеріалів вибору або проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок. За рахунок зазначених надходжень інспекція ще деякий час функціонувала. Спроби вирішити питання відновлення фінансування державного органу з місцевого бюджету до бажаних наслідків не призвели. Остаточну крапку, що у подальшому спричинила ліквідацію інспекції, поставила Постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2009 р. № 987 «Про деякі питання видачі документів дозвільного характеру», одним із пунктів якої було заборонено справляння плати за видачу документів дозвільного характеру, надання яких передбачалася Законом України «Про охорону культурної спадщини». Внаслідок набрання чинності Постанови інспекція з 29 вересня 2009 р. залишилася без будь-яких джерел фінансування, а відтак роботи по археологічному вивченню та охороні культурної спадщини на теренах краю були паралізовані. Питання подальшого існування

і діяльності обласного органу з охорони культурної спадщини головне фінансове управління облдержадміністрації вирішило досить просто. Було запропоновано упорядкувати роботу інспекції шляхом її ліквідації. Пропозиції інспекції та начальника управління культури В. М. Врублевського щодо врегулювання питання охорони культурної спадщини в області відповідно до чинного законодавства шляхом створення єдиного окремого уповноваженого органу в структурі обласної державної адміністрації, на жаль ніякої підтримки у чиновників не знайшли. Натомість, розпорядженням голови облдержадміністрації від 17 грудня 2009 р. «Про врегулювання правових відносин у сфері охорони культурної спадщини на території області», діяльність інспекції було припинено. Разом з цим, лише одним розчерком пера, в одну мить було зруйновано добре налагоджену систему вивчення, обліку, забезпечення збереження і охорони археологічної спадщини краю. Це у подальшому призвело до того, що надання земельних ділянок на території області відбувалося безконтрольно та без участі органів охорони культурної спадщини, а за відсутності фахівців заходи з моніторингу стану збереження, паспортизації, забезпечення збереження і охорони пам'яток археології, які перебувають на державному обліку тривалий час фактично не здійснювалися, що негативно вплинуло на загальний стан пам'яткоохоронної справи в області.

Додаток

ПЕРЕЛІК ПУБЛІКАЦІЙ І ВИДАНЬ ІНСПЕКЦІЇ З АРХЕОЛОГІЧНОЇ ТЕМАТИКИ (2001—2009 рр.)

2001

- а. *Тарабукін О. О.* Вікентій Хвойка і Житомирщина // Чехи на Волині: історія і сучасність: Матеріали міжнародної науково-краєзнавчої конференції. — Житомир; Малин: Волинь, 2001. — С. 55—56.
- б. *Тарабукін О. О.* До історії зародження археологічного вивчення Східної Волині // Бердичівщина: поступ у третє тисячоліття: Матеріали Всеукраїнської конференції. — Житомир; Бердичів: МАК, 2001. — С. 106—109.
- в. *Тарабукін О. О.* Розвідки на Житомирщині в 1994 році // Восточноєвропейский археологический журнал. — 2001. — Март—апрель — № 2 (9).
- г. *Тарабукін О. О.* Сільські поселення на Житомирщині в IX—XIII ст. // Житомирська земля за часів Київської Русі. — Житомир: Полісся, 2001. — С. 18—26.

2002

- а. *Тарабукін О. О.* Археологічні розвідки на Житомирщині у 2000 р. // АВУ 2000—2001 рр. — К., 2002. — С. 74—75.
- б. *Тарабукін О. О.* Археологічні дослідження на території Східної Волині у перші десятиріччя Радянсь-

кої влади (20—30-ті роки ХХ ст.) // Історія міст і сіл Великої Волині: Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Г. Косенко, 2002. — Т. 25, ч. 1. — С. 148—156.

в. Тарабукін О. О. Кам'яний вік Житомирщини (Палеоліт, Мезоліт, Неоліт): Бібліографія (1897—2001) // Історія міст і сіл Великої Волині: Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Г. Косенко, 2002. — Т. 25, ч. 2. — С. 213—217.

г. Тарабукін О. О., Ігруніна С. О. Розвідки в басейні р. Тростяниці на Житомирщині // Історія міст і сіл Великої Волині: Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Г. Косенко, 2002. — Т. 25, ч. 1. — С. 331—332.

2003

а. Тарабукін О. Охороняйте пам'ятки археології // Орієнтир 6+1. — 2003. — 17 квітня.

б. Тарабукін О. О. Археологічні розвідки на Житомирщині у 2001 р. // АБУ 2001—2002 рр. — К., 2003. — С. 43.

в. Тарабукін О. О. Матеріали до історії археологічного вивчення Східної Волині // Поляки на Волині: історія і сучасність. Матеріали Міжнародної науково-краєзнавчої конференції. — Житомир: М. Косенко, 2003. — С. 41—46.

г. Тарабукін О. О. Початки археологічного вивчення Житомирщини (кінець ХVІІІ — третя чверть ХІХ ст.) / ред. М. Ю. Костриця. — Житомир: М. Косенко, 2003. — 40 с.

2004

а. Костриця М. Ю., Тарабукін О. О. Первісно-общинний лад на Житомирщині: Підручна книга для учнів, студентів, вчителів. — Житомир: Косенко, 2004. — 84 с.: іл. (Житомирщина: сторінки історії. — Кн. 1).

б. Тарабукін О. О. Відносна хронологія Житомирського могильника // Актуальні проблеми географії, екології, історії Великої Волині: Academia на пошану доцента М. Ю. Костриці: Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2004. — Т. 27. — С. 186—195.

в. Тарабукін О. О. До питання про історичну топографію стародавнього Житомира // Стародавній Іскоростень і слов'янські гради VІІІ—Х ст. — К.: Корвін-Пресс, 2004. — С. 255—258.

г. Тарабукін О. О. До питання виникнення давнього Житомира за археологічними даними // Житомир — 1120 (884—2004): Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2004. — Т. 31. — С. 14—19.

д. Тарабукін О. О. Мідно-кам'яний вік (Енеоліт) Житомирщини (1895—2000 рр.) Бібліографія // Житомир — 1120 (884—2004): Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2004. — Т. 31. — С. 488—491.

2005

а. Тарабукін О. О. Бердичівські старожитності (матеріали до археологічної карти) // Бердичів древній і вічно молодий: Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2005. — Т. 32. — С. 50—58.

б. Тарабукін О. О. Бронзовий вік на Житомирщині: бібліографія (1895—2004 рр.) // Бердичів древній і вічно молодий: Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2005. — Т. 32. — С. 287—288.

в. Тарабукін О. О. До питання про кам'яні хрести Житомирщини // Музейна справа на Житомирщині: історія, досвід, проблеми: Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2005. — Т. 33. — С. 80—89.

2007

а. Винокур І. С., Костриця М. Ю., Тарабукін О. О. Житомирщина: від ранніх слов'ян до Київської Русі. Підручна книга для учнів, студентів, вчителів. — Житомир: Косенко, 2007. — 80 с.: іл. (Житомирщина: сторінки історії. — Кн. 2).

б. Тарабукін О. О. Нові дані про старожитності Новоград-Волинського району // Звягель — Новоград-Волинський: від сивої давнини до сьогодення. Матеріали міжнародної науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2007. — Вип. 36, т. 1. — С. 315—323.

в. Тарабукін О. О. Нові матеріали до археологічної карти Житомира // Проблеми Українського державотворення: історія і сучасність. Матеріали міжнародної науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2007. — Вип. 35, т. 1. — С. 206—214.

г. Тарабукін О. О. Нові пам'ятки давньоруського часу на Житомирщині // АДУ 2005—2007 рр. — Київ-Запоріжжя: Дике Поле, 2007. — Вип. 9. — С. 362—364.

д. Тарабукін О. О. Нумізматичні знахідки пізньоримського часу на Житомирщині (Матеріали до археологічної карти) // Бердичівська земля у пліні часу. Матеріали міжнародної науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2007. — Вип. 37, т. 1. — С. 186—199.

е. Тарабукін О. О. Пам'ятки черняхівської культури на Житомирщині. Бібліографія (1949—2005) // Бердичівська земля у пліні часу. Матеріали міжнародної науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2007. — Вип. 37, т. 2. — С. 314—316.

е. Тарабукін О. О. Скіфський період на Житомирщині. Бібліографія (1884—2006) // Проблеми Українського державотворення: історія і сучасність. Матеріали міжнародної науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2007. — Вип. 37, т. 2. — С. 314—316.

тва дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2007. — Вип. 35, т. 2. — С. 335—338.

ж. *Тарабукін О. О., Ігруніна С. О.* Археологічні розвідки на Житомирщині в 2005 р. // Проблеми Українського державотворення: історія і сучасність. Матеріали міжнародної науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2007. — Вип. 35, т. 1. — С. 215—224.

з. *Тарабукін О. О., Ігруніна С. О.* До археологічної карти південно-східної Житомирщини // Бердичівська земля у плині часу. Матеріали міжнародної науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2007. — Вип. 37, т. 1. — С. 176—186.

2008

а. *Тарабукін О. О.* До археологічної карти Черняхівського району // Наукові засади збалансованого розвитку регіону. Матеріали всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь»: Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: В. Котвицький, 2008. — Вип. 40. — С. 332—337.

б. *Тарабукін О. О.* Нові матеріали до археологічної карти середньовічного Житомира та його околиць // Стародавній Іскоростень і слов'янські гради. Матеріали міжнародної археологічної конференції. — Коростень, 2008. — Т. II. — С. 146—152.

2009

а. *Тарабукін О.* Пам'ятки археології // Енциклопедія Житомира / За заг. ред. Г. Мокрицького. — Т. 2: Пам'ятки археології, історії та монументального мистецтва. — Житомир: Волинь, 2009. — Кн. 1. — С. 67—90.

б. *Тарабукін О. О.* Археологічні розвідки на Житомирщині у 2007 р. // АДУ 2006—2007 рр. — К., 2009. — С. 335—339.

в. *Тарабукін О. О.* До питання про некрополь доби пізнього середньовіччя на Замковій горі в Житомирі // Житомиру — 1125. Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2009. — Вип. 42. — С. 22—30.

г. *Тарабукін О. О.* Некрополь з кам'яними хрестами в Коростені // Україна від епохи УНР до початку ХХІ століття. Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2009. — Вип. 41. — С. 167—174.

д. *Тарабукін О. О.* Пам'ятки зарубинецької культури на Житомирщині: бібліографія (1950—2007 рр.) //

Житомиру — 1125. Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2009. — Вип. 42. — С. 436.

е. *Тарабукін О. О.* Римська монета на Житомирщині: бібліографія (1884 — 2007 рр.) // Україна від епохи УНР до початку ХХІ століття. Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2009. — Вип. 41. — С. 549—551.

є. *Тарабукін О. О., Ігруніна С. О.* До археологічної карти Житомирського району // Україна від епохи УНР до початку ХХІ століття. Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2009. — Вип. 41. — С. 161—167.

ж. *Тарабукін О. О., Ігруніна С. О.* До археологічної карти Коростишівського району // Житомиру — 1125. Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2009. — Вип. 42. — С. 111—119.

2010

а. *Тарабукін О. О., Ігруніна С. О.* Нові матеріали до археологічної карти Житомирщини (за матеріалами розвідок 2009 р.) // Краєзнавство та музейна справа в Україні. Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції. Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Житомир: М. Косенко, 2010. — Вип. 44. — С. 207—217.

Наукові звіти

Тарабукін О. О. Звіт про проведення наукової археологічної експертизи матеріалів (проектів) відводу земельних ділянок на території Житомирської області у 2005 р. / НА ІА НАН України, ф. 64, 2005/154, 87 с.

Тарабукін О. О. Звіт про проведення наукової археологічної експертизи матеріалів (проектів) відводу земельних ділянок та розвідок на території Житомирської області у 2006 р. / НА ІА НАН України, ф. 64, 2006/8, 184 с.

Тарабукін О. О. Звіт про проведення наукової археологічної експертизи матеріалів (проектів) відводу земельних ділянок та розвідок на території Житомирської області у 2007 р. / НА ІА НАН України, ф. 64, 2007/193, 142 с.

Тарабукін О. О. Звіт про проведення наукової археологічної експертизи матеріалів (проектів) відводу земельних ділянок та розвідок на території Житомирської області у 2008 р. / НА ІА НАН України, ф. 64, 2008/129, 273 с.

А. А. Тарабукин, С. А. Игрунина

ОБЛАСТНАЯ ИНСПЕКЦИЯ ПО ОХРАНЕ КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ В АРХЕОЛОГИЧЕСКОМ ИЗУЧЕНИИ ТЕРРИТОРИИ ЖИТОМИРЩИНЫ (2001—2009 гг.)

С 2002 г. к археологическому изучению Восточной Волыни, большей частью охватывающей территорию нынешней Житомирской области, подключилась Областная инспекция по охране культурного наследия. За достаточно короткий промежуток времени удалось разработать и постепенно воплощать в жизнь программу всестороннего изучения археологического наследия края.

На протяжении 2004—2009 гг. были осуществлены разведывательные работы в 22 районах области, выявлено 331 новых разновременных археологических объектов, собрано более 3 тысяч артефактов, которые пополнили фонды областного музея. Кроме того, обследовано более 293 кладбищ и отдельных территорий, выявлено 223 каменных креста. Собраны и опубликованы материалы по истории археологического изучения области, издано 7 тематических библиографических списков по археологии края. Введены в научный оборот результаты полевых исследований и материалы для составления археологических карт отдельных населённых пунктов и районов области. По результатам исследований подготовлено 4 научных отчёта, 40 статей и сообщений по археологической тематике. В декабре 2009 г. по решению органов местной власти деятельность инспекции была прекращена.

Ключевые слова: Восточная Волынь, Житомирщина, инспекция, исследования, разведки, объекты археологического наследия, памятники, коллекции, археологическая карта, библиографические списки, кладбища, каменные кресты, конференции, издания.

O. O. Tarabukin, S. O. Igrunina

REGIONAL INSPECTORATE FOR THE PROTECTION OF CULTURAL HERITAGE IN THE ARCHAEOLOGICAL STUDY OF THE TERRITORY OF ZHYTOMYR REGION (2001—2009)

In 2002, the regional inspectorate for the protection of cultural heritage joined the archaeological study of Eastern Volyn region, which covered most part of the territory of the present Zhytomyr region. In a short period, it was possible to develop and gradually implement program of comprehensive study of the archaeological heritage of the region.

Throughout 2004—2009, reconnaissance work was carried out in 22 districts of the region, 331 new multi-time archaeological sites were discovered, more than 3 thousand artifacts were added, which replenished the funds of the regional museum. In addition, more than 293 cemeteries and individual territories were surveyed, 223 stone crosses were identified. Collected and published materials of the history of the archaeological study of the region, seven thematic bibliographic lists on the archeology of the region have been published. The results of field research and materials for the compilation of archaeological maps of individual settlements and districts of the region have been put into scientific circulation. Four scientific reports, 40 articles and reports on archaeological subjects were prepared for the research results. In December 2009 the inspection activity was terminated by decision of local authorities.

Keywords: Eastern Volyn, Zhytomyr oblast, Inspection, research, archaeological exploration, archaeological heritage objects, monuments, collections, archaeological map, bibliographic lists, cemeteries, stone crosses, conferences, publications.

Одержано 07.10.2016